
EVALUERING ISHØJ KOMMUNE

INDSAMLING PÅ TVÆRS

Årsevaluering

Indsamling på tværs i
Ishøj Kommune

INDLEDNING	3
Resume af evalueringens resultater og optimeringsmuligheder	3
Baggrund	3
Kort om affaldsordningen og deltagelsen	4
Villaer	5
Rækkehuse	5
Etageboliger	5
MILJØRESULTATER	7
Affaldsmængder	7
Målopfyldelse: Genanvendelsesprocenter før og nu	7
Kvaliteten af de indsamlede materialer	8
CO ₂ beregninger	8
Hvad genanvendes affaldet til?	9
DRIFTSRESULTATER	11
Driftsøkonomi	11
Stordrift	12
Synergier	12
Ensartethed	13
Ekstraudgifter i overgang fra gammel til ny ordning	13
Henvendelser fra borgere	13
Henvendelser som kvalitetsindikator	14
Borgerhenvendelser i Ishøj Kommune	14
OPTIMERINGSMULIGHEDER	16
Renovatørens perspektiv på IPT	16
Gevinster ved IPT	16
Optimeringspotentialer fremadrettet	17
Gevinsten ved at køre på tværs af kommunegrænser	17
Synergi	17
Ensartethed	17
Fokus fremadrettet for IPT	18

INDLEDNING

Resume af evalueringens resultater og optimeringsmuligheder

Overordnet går det rigtig godt for den nye affaldsordning i Ishøj Kommune. Borgerne er gode til at sortere, der er få borgerhenvendelser og genanvendelsesprocenten er steget som følge af ordningen.

I forhold til at indgå i Indsamling På Tværs (skrives IPT fremadrettet) har Ishøj Kommune valgt at indføre standardløsningen med tokammer-beholdere i stort set alle villaer, hvilket gør driften af ordningen mere enkel og økonomisk fordelagtig.

Ishøj Kommunes første år med den nye affaldsordning viser, at villaejere og rækkehusene, der er med i ordningen, sorterer rigtig godt, både hvad angår mængderne og kvaliteten af affaldet. Især går det godt med at sortere plast, papir, glas og metal, mens det kniber lidt med madaffaldet.

Borgerne har generelt taget ordningen og de nye muligheder til sig. Borgerhenvendelserne ligger på et niveau, der viser, at hele 99,5 % af tømningerne bliver udført, som de skal.

Ishøj Kommunes valg med at ensrette ordningen i kommunen har vist sig at være en succes. Affaldsordningen er nu så sikker i drift, at indsamlingen sker med så få driftsforstyrrelser, at renovatøren lever op til kvalitetsmålene.

Genanvendelsesprocenten var i 2015 17,5 % og er steget til 23,5 % i 2017. Det går dermed den rette vej for Ishøj Kommune, men tallene indikerer også, at alle etageboligerne endnu ikke sorterer, og der er et stykke vej endnu før målet om de 50 % er nået. Ishøj Kommune ligger relativt lavt på genanvendelsesprocent sammenlignet med Vestforbrændings øvrige kommuner, hvilket bl.a. skyldes boligsammensætningen og genbrugsstationens begrænsede åbningstider.

Ishøj Kommune har i kraft af den nye affaldsordning og deltagelsen i IPT sparet 3560 ton CO₂.

I forhold til driftsøkonomien har den højere service og de mange flere tømninger af affaldsbeholdere betydet, at renovationsomkostningerne der skal gebyrfinansieres er steget fra 17,7 mio. i 2016 til 19,9 mio. i 2017.

Spørger man renovatøren er IPT den rigtige vej fremadrettet med de mange gevinster i ensartethed, synergi og stordrift, men der er fortsat også et optimeringspotentiale i at harmonisere endnu mere fremadrettet.

For Ishøj Kommune og generelt for IPT er fokus fremadrettet på storskrald og haveaffald samt at optimere den kommende renovationskontrakt for at opnå endnu større gevinster ved IPT.

Baggrund

Ressourcestrategien fra 2013 har til mål, at minimum 50 % af husholdningsaffaldet skal genanvendes inden 2022. Det har medført, at de fleste kommuner er begyndt at indrette de kommunale affaldsordninger, så målet opnås.

I Albertslund, Ballerup, Furesø, Ishøj og Vallensbæk kommuner startede dialogen med Vestforbrænding i 2014, da de fem kommuner havde kontrakter om indsamling af affald med renovatører, som udløb inden for samme periode. Derudover ligger de fem kommuner i en geografisk klynge, der gør det ideelt at høste mulige stordriftsfordele i form af attraktive og bedre tilbud fra renovatører og harmonisere administrationen.

De fem kommuner og Vestforbrænding gik derfor i dialog for at se på, om der kunne skabes værdi ved at gå sammen om ét udbud, én kontrakt, en samlet drift/administration og en fælles kommunikation for på den måde at opnå stordrift, synergi og ikke mindst ensartethed på tværs af kommunegrænser.

Det var på den baggrund, at IPT så dagens lys og blev en realitet, da alle kunne se stordriftsfordelene og gevinsterne ved at ensrette affaldsordningerne og være "Fælles om genbrug" – som senere blev et fælles budskab og slogan til borgerne.

De største gevinster ved at samle udbud, kontrakt, drift/administration og kommunikation opnås, når de deltagende kommuner har samme serviceniveau og er ens i forhold til selve affaldsordningens udformning. Det gælder især i forhold til hvilke affaldsfraktioner der skal sorteres fra til genanvendelse, hvilken tømmefrekvens renovatøren kører efter samt hvilke typer beholdere, der udleveres til borgere.

Kort om affaldsordningen og deltagelsen

Standardløsningen i IPT er kildesortering af fraktionerne:

- Restaffald
- Madaffald
- Papir
- Plast
- Glas
- Metal
- Farligt affald

Udregning af genanvendelsesprocenten

Metoden til at beregne genanvendelsesprocenten korrekt i forhold til målsætningen om 50 % genanvendelse er defineret i bilag 5 i Miljøstyrelsens vejledning nr. 4 fra 2014 (Danmark uden affald).

Beregningen af genanvendelsesprocenten foregår ved at dividere den primært producerede affaldsmængde gående til genanvendelse fra de udvalgte affaldsfraktioner med den totale mængde primært producerede affald fra de udvalgte affaldsfraktioner.

Når det gælder villaer og rækkehuse indsamles de første seks fraktioner som hovedregel i ordningens standardløsning. Den består af tre 240 liters beholdere med to kamre til henholdsvis mad/rest, papir/plast og glas/metal, og tømmes med faste tømme frekvenser. Det farlige affald tømmes derimod efter behov i en mindre rød beholder kaldet "miljøboks", der stilles ud til vejen når den er fyldt. Rækkehuse og etageboliger indsamler samme fraktioner som villaer. Rækkehuse med plads til tre beholdere bliver også tilbudt standardløsningen. Rækkehuse med begrænset plads til beholdere samt etageboligerne, bliver tilbudt andre løsninger end standardløsningen, da deres boligsituationer kræver mere skræddersyede fællesløsninger, der passer til deres pladsbegrænsninger, og som giver dem den mest optimale mulighed for at sortere mere til genanvendelse.

Villaer

Ifølge Danmarks statistik er der ca. 1.800 villaer i Ishøj Kommune. Alle disse er implementeret i den nye affaldsordning.

Ud af de 1.800 husstande har 99,2 % (1786 husstande) valgt standardløsningen med en 240 liters tokammer-beholder til én eller flere affaldsfraktioner. De tre 240 liters beholdere synes dermed at være den volumen og sorteringsløsning, der passer til de fleste borgeres behov. Det er ikke overraskende, da det stemmer overens med Vestforbrændings erfaringer fra andre kommuner, der har implementeret lignende ordninger.

Rækkehuse

I løbet af foråret 2018 er de sidste rækkehuse implementeret i den nye affaldsordning. Der er ca. 2.100 rækkehuse i Ishøj Kommune ifølge Danmarks Statistik.

Etageboliger

Ishøj Kommune har valgt at indføre den nye affaldsordning hos etageboliger gennem en dialogbaseret implementering. Denne implementeringsform er ressourcekrævende i opstartsfasen, men erfaringer fra andre kommuner viser, at det giver den mest sikre drift efterfølgende.

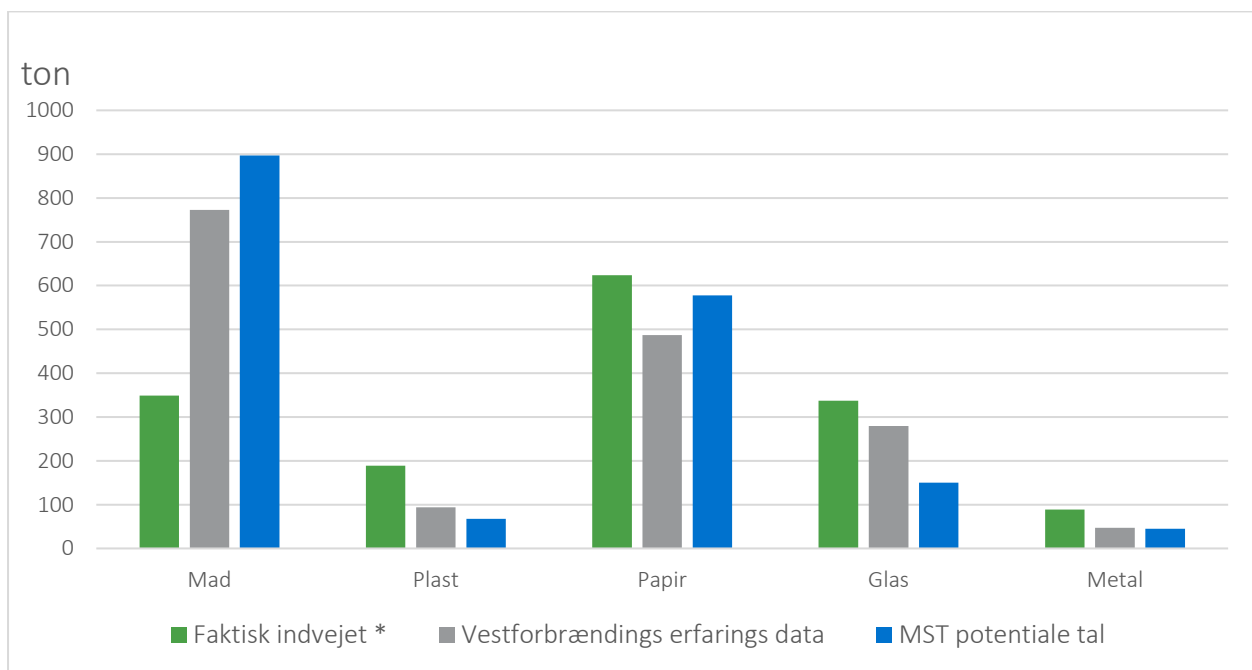
Dialogen med etageboligforeningerne fungerer således, at hvert boligområde kontaktes og vejledes om, hvor mange beholdere de skal bruge for, at der er nok plads til borgernes affald, når de begynder at sortere mere til genanvendelse. Når en løsning er fundet i fælleskab med det aktuelle boligområde, leveres beholdere og kommunikationsmaterialer til de enkelte boligområder og kan tages i brug, når det enkelte boligområde er klar.

På nuværende tidspunkt er der startet dialog op med de ca. 5.500 etageejendomme om deres kommende affaldsløsning, og de forventes at have materiel og være i gang med at sortere ved udgangen af 2019.

MILJØRESULTATER

Affaldsmængder

Affaldsmængderne for de husstande der er med i ordningen (villaer og rækkehuse) viser, at borgerne er gode til at sortere deres affald til genanvendelse. Særligt tallene for de indsamlede mængder af plast, papir, glas og metal viser, at husstandene er bedre til at sortere end forventet. De indsamlede mængder plast, papir, glas og metal er positive, når de måles op mod både Miljøstyrelsens forventede indsamlingseffektivitet og Vestforbrændings erfaringstal for haveboliger, jvf. figur 1.

Figur 1: Faktisk indsamlede mængder i 2017 i Ishøj Kommune sammenlignet med Miljøstyrelsens potentiale tal og Vestforbrændings erfaringstal.

Ud fra figur 1 fremgår det, at Ishøj Kommune ikke opnår det fulde potentiale for madaffald. Grunden til det kan skyldes brugen af hjemmekompostering og generel forebyggelse af madaffald.

Målopfyldeelse: Genanvendelsesprocenter før og nu

Genanvendelsesprocenten er gået fra 17,5 % i 2015 til 19 % i 2016 og 23,5 % i 2017. Det er en fremgang fra 2016 til 2017 på 4,5 procentpoint. Sammenlignes genanvendelsesprocenten med den gennemsnitlige genanvendelsesprocent fra øvrige kommuner i Vestforbrændings opland, ligger Ishøj Kommunes genanvendelsesprocent lavt.

Den lave genanvendelsesprocent skal bl.a. måles op imod boligsammensætningen i kommunen, hvor især Ishøj Kommune skiller sig ud fra andre kommuner ved at have en overvægt af etageboliger. Vestforbrænding har vurderet kommunernes mulighed for at opnå 50 % genanvendelse ved bl.a. at kigge på deres boligsammensætning. Undersøgelsen viser, at kommuner med overvægt af etageboliger og/eller boliger med fælles affaldsløsninger har vanskeligt ved at nå de 50 %, da indsamlingseffektiviteten ofte er lavere i sådanne boligområder jvf. figur 2.

Indsamlingseffektivitet		
	Havebolig	Etagebolig
Mad	90 %	45 %
Papir	90 %	67 %
Glas	80 %	75 %
Metal	60 %	50 %
Plast	45 %	25 %

Figur 2: Indsamlingseffektiviteten ved husholdningsindsamling i boligområder.

Det er derfor Vestforbrændings vurdering, at Ishøj Kommune får svært ved at nå de 50 % i genanvendelse, selv når alle husholdninger i kommunen (villaer, rækkehuse og etageboliger) deltager i ordningen med fuld udsortering i de fem fraktioner (madaffald, plast, papir, glas og metal).

I den samlede målopfyldelse er det vigtigt at påpege, at genanvendelsesprocenten ikke alene er bestemt ud fra mængden af det kildesorterede affald, men også affald fra genbrugsstationen tæller med. På nuværende tidspunkt er det derfor ikke muligt at sige, om Ishøj Kommune når målsætningen om 50 % genanvendelse grundet boligsammensætningen og usikkerheden med genbrugsstationen. Ishøj Kommunes genbrugsstation er kun åben tre dage om ugen, og der er i øjeblikket tale om, hvorvidt der skal bygges en ny genbrugsstation, hvilket endnu ikke er afklaret. Genbrugsstationer leverer ofte et væsentligt bidrag i opnåelsen af de 50 %, men da Ishøj Kommunes genbrugsstation har begrænset åbningstider kan det ikke udelukkes, at Ishøjs borgere benytter andre genbrugsstationer, og Ishøj Kommune ikke får det fulde genanvendelsespotentiale fra deres genbrugsstation.

Kvaliteten af de indsamlede materialer

Vestforbrænding kontrollerer løbende de enkelte fraktioner ved omlæsning før det afsættes. Kvaliteten af affald defineres ud fra, om der er fejlsorteringer eller urenheder i sorteringen. Kontrollen viser, at kvaliteten fra Ishøj Kommune er høj blandt det indsamlede affald, og det kan afsættes direkte til videre forarbejdning.

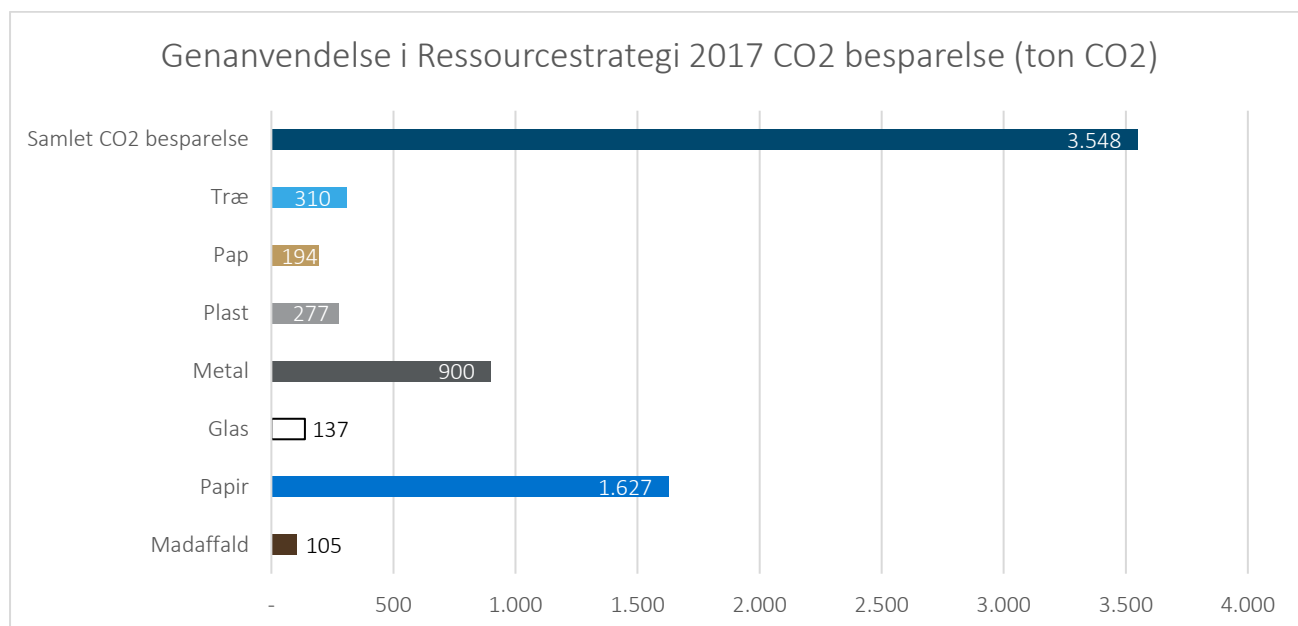
CO₂ beregninger

En væsentlig miljøgevinst ved øget sortering og indsamling af affald er en reduktion i CO₂-udledning. CO₂-reduktionen måles ud fra, at det er mindre energikrævende at producere råvarer baseret på genanvendte materialer frem for nyudvundne materialer¹.

¹ I beregningen af CO₂-besparelsen er der anvendt en såkaldt CO₂-faktor udarbejdet af Dansk Affaldsforening, som siger, hvor meget CO₂-udledning, der spares ved at genanvende et ton af en bestemt affaldsfraktion, der kan erstatte nye råmaterialer. I madaffaldets tilfælde måles besparelsen med udgangspunkt i biogassens erstatning af naturgas.

Selvom den nye affaldsordning i Ishøj Kommune betyder mere transport for skraldebilerne, så er CO₂-udledningen fra transport meget lille, når den sammenholdes med de CO₂-gevinster, der kan opnås ved genanvendelse af affaldet.

Med den nye affaldsordning er Ishøj Kommunes CO₂-besparelse i 2017 steget med ca. 1.000 ton CO₂ i forhold til 2016.² Den samlede CO₂-besparelse kan ses i figur 3.

Figur 3: CO₂-besparelse i ton i Ishøj Kommune.

Hvad genanvendes affaldet til?

Affaldet der hentes ved husstandene af renovatøren omlastes først ved Vestforbrænding, hvor det gennemgår en kvalitetskontrol, og derefter bliver det sendt videre til udvalgte anlæg til videre forarbejdning og genanvendelse.

- **Mad:** Madaffaldet køres til en virksomhed, som udvinder biogas af affaldet. Her bliver madaffaldet rensed for urenheder, og ca. 85 % af det indsamlede madaffald indgår i processen. Madaffaldet blandes med gylle og forgasses. Biogassen kan afsættes på naturgasnettet, hvor det fortrænger naturgas (som er et fossilt brændstof), eller det kan bruges som brændstof til lastbiler.
- **Plast:** Plasten transporteres på ladet af store lastbiler til et plastsorteringsanlæg. Her bliver plasten rensed for urenheder, finsorteret i forskellige plasttyper (som fx PET, PP, PS og PE). Ca. 75-80 % af det indsamlede plast genanvendes.

Hver af plasttyperne sendes videre til forskellige anlæg alt efter typen. Plasten vaskes, tørres og findeles til et såkaldt granulat, som der kan produceres nyt plast af. Til sidst sælges plastgranulaten til produktionsvirksomheder som rene plasttyper.

² Det antages, at de indsamlede genanvendelige materialer ellers ville have været endt i dagrenovationen.

Produktionsvirksomhederne vasker og smelter plastgranulaten, så den kan anvendes til nye produkter. Den hårde plast kan fx blive til urtepotter, malerspande og udendørs legepladser mens den bløde plast typisk bliver brugt til nye skraldesække eller afmærkningsbånd til markering af nedgravede kabler.

- **Papir:** På Vestforbrænding pakkes papiret i store baller og lastes på lastbiler og transporteres til en papirmølle.

På papirmøllen lægges alt papiret ned i et kæmpestort kar med vand, hvor man vasker tryksværte, tusch og clips ud. Clipsene genanvendes i jern- og metalindustrien. Den tilbageværende grød af papir filtreres, så man får fjernet de ødelagte, korte papirfibre, som ikke kan bruges til genanvendelse. Ca. 90 % af det indsamlede papir genanvendes.

De lange fibre fordeles ud på en fiberdug og tørres i en 500 meter lang maskine. Når fibrene er tørre, er det blevet til nyt papir. Det nye papir bliver rullet op på otte meter brede papirruller.

Til sidst sælges det nye papir til avis- og reklametrykkerier. De ødelagte korte papirfibre forbrændes på papirfabrikken og er således med til at producere varme og energi til tørringen af papiret.

- **Glas:** På glassorteringsanlægget sorteres glasset i klart og farvet glas og eventuelle låg og propper fjernes i sorteringsprocessen. Ca. 95 % af det indsamlede glas genanvendes. Låg lavet af metal sendes til genanvendelse sammen med andet metal.

Herefter smeltes glasset sammen med en blanding af sand, kalk og soda i store smelteovne. Den nye glasmasse hældes i forme, hvor man støber nye flasker og konserverglas.

- **Metal:** Fra Vestforbrænding transporteres metallet til en oparbejder. Oparbejderen sorterer metallet i forskellige metaltyper som fx aluminium, kobber, jern og rustfrit stål. Ca. 85 % af det indsamlede metal genanvendes.

Herefter sælges metaltyperne til smelteværker bl.a. til aluminiumsværker i Sverige. Her smeltes, klargøres og sælges aluminiummet til bilproducenter, radio/tv-producenter og andre produktionsvirksomheder, der anvender aluminium.

Noget af det genanvendte aluminium transporteres ud til bilproducenterne i flydende form. Det 800 grader varme genbrugsaluminium fragtes på lastbiler i store, specialbyggede kedler ud til bilfabrikken, som så kan hælde aluminiummet direkte ned i støbeforme. På den måde sparer man masser af energi ved kun at opvarme og smelte materialet én gang.

DRIFTSRESULTATER

Driftsøkonomi

I takt med at Ishøj Kommunes affaldsordning er blevet udvidet med højere service og flere tømninger, er de samlede omkostninger til renovationsområdet også steget. På trods af stordriftsfordele på indsamlingssiden medfører de mange ekstra tømninger hos borgerne samt håndtering og behandling af de indsamlede affaldsfraktioner, at de samlede omkostninger til renovationsområdet er steget.

De samlede udgifter for renovationsområdet, som gebyrfinansieres, udgjorde i 2016 ca. 17,7 millioner kr., mens de i 2017 var steget til 19,9 millioner kr.

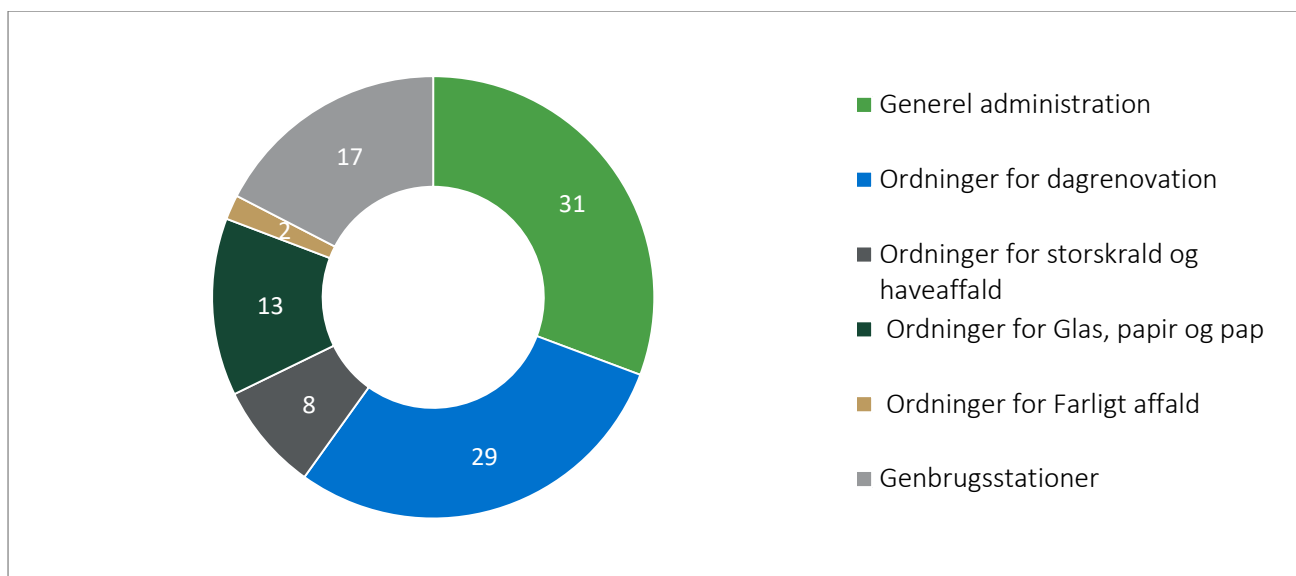
En del af stigningen fra 2016 til 2017 skyldes den udvidede husstandsindsamling af mad, papir, plast, metal, glas og farligt affald.

Økonomien i ordningen er sammensat af flere grundelementer:

- Omkostninger til materiel – affaldsbeholdere og opsamlingsbeholdere (afskrivning)
- Omkostninger til indsamling
- Omkostninger til omlæsning i Glostrup og videre transport til behandlingsanlæg
- Omkostninger til behandlingsanlæg
- Administrationsomkostninger herunder kommunikation
- Indtægter fra salg af genanvendelige materialer
- Indtægter fra renovationsgebyr

Priserne på afsætning af materialer varierer i henhold til gældende markedspriser. Dette har naturligvis betydning for det samlede omkostningsniveau for drift af genbrugsordningerne.

Alt i alt er der på renovationsområdet mellem 2016 og 2017 en forskel i omkostninger pr. husstand på ca. 225 kr. svarende til en stigning på ca. 2,2 mio. kr. for renovationsområdet samlet set.

Figur 4: Ishøj Kommunes renovationsomkostninger 2017 fordelt på poster angivet i procent.

Stordrift

Fordelen ved at gå sammen med andre kommuner i en fælles renovatørkontrakt er stordrift. Det kommer sig særligt til udtryk gennem en fælles styring af drift og administration, kildesortering i ens fraktioner, ensartet indsamlingsmateriel, fælles borgerservicering, synergi i kommunikationsmaterialer, fælles indkøb og servicering af materiel.

Nogle af kommunerne i IPT har valgt en større fleksibilitet over for deres borgere end forventet og dermed valgt at afvige fra standardydelsen. Det gælder både hvad angår beholderstørrelser, tømmehyppighed og muligheden for frivillighed for borgerne.

Det begrænser den fulde gevinst af stordriftsfordelene ved at gå sammen om kontrakt, drift/administration og kommunikation, men har samtidig givet mulighed for en mere fleksibel ordning for nogle af kommunerne. Den enkelte kommune betaler selv de øgede udgifter til den øgede fleksibilitet.

Til trods for de allerede høstede fordele ved stordrift, er der i overgangen fra tidligere ordninger til den nye affaldsordning med dialogbaseret implementering ikke høstet de fulde fordele ved stordrift endnu, da forandring ofte koster på den korte bane. Vestforbrænding arbejder løbende på at optimere indsamlingen gennem øget standardisering.

Synergier

Samtidig med indgåelse af den fælles kontrakt enedes kommunerne om at gøre det muligt for renovatøren at indsamle affald i flere timer dagligt end tidligere aftaler. Renovatøren har i IPT mulighed for at tilrettelægge indsamlingen, så den strækker sig fra kl. 06 og frem til kl. 20 i samtlige fem kommuner. Det er med til at understøtte en bedre udnyttelse af renovatørens biler ved at give mulighed for toholdsdrift og planlægning i optimale ruter på tværs af kommunegrænser.

Kombinationen af toholdsdrift samt at Ishøj Kommune har valgt at borgerne bliver tilbudt, hvad der kaldes standardydelsen i IPT, er med til, at der kan opnås god driftsøkonomi.

Ensartethed

I den nye affaldsordning har alle villaer skiftet til samme type materiel (tre tokammer-beholdere til rest/mad, papir/plast og metal/glas). Rækkehusbebyggelser er tilbudt matchende beholdere, som er tilpasset samme indsamlingsfrekvens som villaer, hvilket gør det muligt at indsamle samme fraktioner fra både villaer og rækkehusbebyggelser på samme rute.

Ekstraudgifter i overgang fra gammel til ny ordning

Det første år af den nye affaldsordning har Ishøj Kommune haft en lidt højere driftsøkonomi. Det kan tilskrives den dialogbaserede implementering af rækkehusområder, som bl.a. betyder, at ikke alle husstande er implementeret samtidig.

De tidligere ordninger, som sækkeordningen, har igennem implementeringsperioden kørt sideordnet med de nye ordninger. Forskellen i affaldssorteringen samt i nyt og gammel materiel hos borgerne har gjort, at det har været nødvendigt af arbejdsmiljømæssige hensyn at tømme materiellet med forskellige biler. Beholderen med madaffald skal tømmes efter arbejdstilsynets krav om højt indkast på bilerne til beholdere med madaffald³. Disse biler er ikke egnede til samtidig at indsamle sække med dagrenovation. Det har betydet, at der har skullet køre en særlig bil til sækkeordningen.

Det er først ved implementeringen af de sidste rækkehuse, at Ishøj Kommune opnår den fulde stordriftsfordel. Den dialogbaserede implementering er som nævnt mere ressourcekrævende, men erfaringer fra andre kommuner viser, at det giver størst tilfredshed hos borgerne og den mest sikre drift efterfølgende og derved færre udsving i driftsøkonomien.

En anden årsag til de højere driftsudgifter skyldes, at Ishøj Kommune har valgt at fastholde de oprindelige tømmefrekvenser for de rækkehuse, som ikke er overgået til den nye affaldsordning. At der har kørt to ikke identiske ordninger har betydet en merudgift i driftsomkostningerne for Ishøj Kommune. Det er både Vestforbrændings og Ishøj Kommunes intention, at ændring af tømmedagene skal ske så få gange som muligt, hvorfor borgerne i den gamle ordning ikke har fået nye tømmedage.

Ikke desto mindre er det to forhold, som forsvinder i løbet af 2018, hvor alle rækkehuse er en del af den nye ordning.

Henvendelser fra borgere

Implementeringen af en ny ordning, som den i Ishøj Kommune, hvor sække udskiftes med beholdere til sortering i nye fraktioner, betyder en ny hverdag for mange haveboligejere. De skal vende sig til de nye beholdere og indrette sig anderledes både indenfor og ude i deres indkørsel.

I implementeringsfasen gennemførte Ishøj Kommune en stor informations- og kommunikationskampagne. Kommunikationskampagnen indeholdt bl.a. pressemeddelelser, artikler, borgermøder, breve, sorteringsvejledninger, udstillinger, events m.v. for at gøre skiftet i affaldsordningen så let for borgerne som muligt.

³ Indretning og brug af dagrenovationssystemer AT-vejledning D.2.24, juli 2009 ” afsnit 6.2. Arbejdsgiverne skal tilrettelægge renovationsarbejdet, så medarbejderne undgår helbredsskadelig belastning, fx mikrobiologisk påvirkning.

Muligheden for at borgerne kan placere deres beholdere 20 m fra skel, har det også givet skraldemændene en ny hverdag. Tidligere skulle en borger i Ishøj Kommune, som anvendte beholder til deres affald, stille beholderne ud til skel dagen for tømning. Nu er det blevet lettere for borgerne, da beholderne hentes på en standplads op til 20 m inde på grunden. Det har dog taget lidt tid for skraldemændene at blive rutineret i, hvor beholderne er placeret på de enkelte adresser.

Alle disse forandringer har betydet en periode med tilpasning for alle, som dermed har medført flere borgerhenvendelser. Implementeringen har også givet behov for omlægning af ruterne, så stordriftsfordelene ved IPT kunne udnyttes bedst muligt, hvilket også har givet anledning til borgerhenvendelser.

Indførelse af nye affaldsordninger medfører erfaringsmæssigt en kraftig vækst i antallet af borgerhenvendelser særligt i implementeringsperioden. Det drejer sig bl.a. om spørgsmål om sortering, nye tømmedage og regler for placering af beholdere.

Henvendelser som kvalitetsindikator

For at evaluere ordningens driftskvalitet er der valgt at benytte borgerhenvendelser som en indikator. Borgerhenvendelser kan anvendes, da borgere henvender sig til Vestforbrænding eller kommunen, når der er uregelmæssigheder ved driften.

Som beskrevet, er Vestforbrændings erfaringer med implementeringen af nye affaldsordninger, at nye ordninger medfører implementeringsudfordringer med deraf følgende borgerhenvendelser. Implementeringen af de nye ordninger i IPT er ingen undtagelse. Dog vurderes det at være begrænset set i lyset af ordningernes kompleksitet samt det øgede antal afhentninger hos den enkelte husstand.

Borgerhenvendelser i Ishøj Kommune

Det er vigtigt at sammenholde antal borgerhenvendelser med antallet af tømninger i samme periode, da den nye ordning også har betydet flere tømninger og derfor større risiko for fejl ude ved borgeren.

Affaldsordningen er gået fra at hente dagrenovation én gang hver uge svarende til 52 afhentninger pr. husstand om året til 75 afhentninger pr. husstand om året fordelt på, rest/mad hver uge, papir/plast hver 3. uge, metal/glas hver 8. uge. I tabellen herunder ses antal tømninger pr. måned, samt de borgerhenvendelser Vestforbrænding har registreret i samme periode jvf. figur 5.

Ishøj				
		Antal tømninger	Antal henvendelser	Henvendelser i %
2016	Juni	25.281	179	0,71
	Juli	27.215	195	0,82
	August	29.663	205	0,69
	September	29.135	67	0,23
	Oktober	47.261	66	0,14
	November	30.653	79	0,26
	December	25.754	76	0,30
2017	Januar	33.531	82	0,24
	Februar	17.452	34	0,19
	Marts	11.763	62	0,53
	April	22.332	74	0,33
	Maj	31.813	77	0,24
	Juni	28.459	57	0,20
	Juli	30.565	56	0,18
	August	30.895	142	0,45
	September	29.672	63	0,21
	Oktober	31.368	30	0,09
	November	29.224	83	0,28
	December	28.644	40	0,14
Total		540.680	1.667	0,31

Figur 5: Oversigt over antal henvendelser fra borgerne i Ishøj Kommune i perioden fra juni 2016 til december 2017. Angivet dels i faktiske tal og i procent af antal tømninger.

Sammenholdes henvendelserne med antal tømninger viser det sig, at mere end 99,5 % af tømningerne blev udført, som de skulle. Der er derfor tale om en driftsforstyrrelse på 0,31 % i perioden.

Ser man nærmere på de 1.667 totale henvendelser, så drejer 90 % (1.502 henvendelser) sig om affald, der ikke var hentet, og 4 % (62 henvendelser) om beholdere, der ikke er sat på plads. De fleste fik tømt deres beholder indenfor 24 timer efter deres henvendelse. Så alt i alt er det et godt resultat for Ishøj Kommune, når vi ser på borgerhenvendelser.

OPTIMERINGSMULIGHEDER

På trods af at der er 98 kommuner, der indsamler affald fra borgerne i Danmark, møder borgerne i praksis "kun" få variationer, når de skal sortere deres affald⁴. Den mest markante forskel er, om affaldet skal kildesorteres eller, om det skal kildeopdeles. Forskellen består i, om affaldet (papir, plast, metal, glas) kommer i adskilte rum (sortering) i beholderen ude hos borgeren eller i det samme rum (opdeling) i beholderen ved husstanden, som derefter eftersorteres centralt. Det er derfor relevant at se på, om den valgte indsamlingsmodel i IPT stadig er den mest optimale, når det gælder indsamling af affald.

Miljøstyrelsen har undersøgt genanvendeligheden af materialer i indsamlet dagrenovation efter modtagelse af de to indsamlingsmodeller på affaldsenergianlæg⁵. Undersøgelsen vurderer, at det kildesorterede affald som udgangspunkt repræsenterer den bedste kvalitet for det pågældende materiale⁶.

En rapport fra Miljøstyrelsen (2015) konkluderer⁷, at kildesorteret og kildeopdelt affald begge vurderes lige gode, når det gælder renheden. Forskellen mellem kildeopdelt og kildesorteret affald er, at der skal ske en ekstra sortering af det kildeopdelte affald. Det betyder, at kildeopdelt affald generelt har en lavere afsætningspris og højere miljøbelastning end kildesorteret affald. Sortering tæt på kilden, i det her tilfælde borgerne, sikrer derfor mest mulig genanvendelse og en minimal miljøbelastning samt en højere afsætningspris.

Det kan derfor konkluderes, at den kildesorterede tilgang til genanvendelse, som IPT anvender, er den mest optimale, når der kigges på kvalitet, renhed, afsætning og miljøbelastning.

Med afsæt i kildesortering som den mest optimale indsamlingsmetode til at sikre en effektiv drift og høj genanvendelse af affaldet, vil nedenstående afsnit præsentere en række perspektiver til, hvordan affaldsordningen kan optimeres i fremtiden.

Renovatørens perspektiv på IPT

IPT har nu været i gang i godt et år og Vestforbrænding har bedt renovatør M. Larsen om vurdering af den nye ordning og kontrakt. Deres overordnede opfattelse af IPT er, at det er en driftsmæssigt både stor og meget spændende opgave.

Set fra en renovatørs perspektiv er det et skridt i den rigtige retning at gå sammen om renovationskontrakter, som de fem kommuner i IPT har gjort i et marked, hvor der ellers er tradition for, at hver kommune har sin egen kontrakt.

Gevinster ved IPT

En stor gevinst ved IPT-ordningen kommer gennem oplandets størrelse. Ved at fem kommuner går

⁴ 3 måder at sortere affald på - Dansk Affaldsforening 2017

⁵ MST 1733, 2015 Genanvendeligt affald i indsamlet dagrenovation.

⁶ MST 1733, 2015 Genanvendeligt affald i indsamlet dagrenovation. Side 13.

⁷ MST 1733, 2015 Genanvendeligt affald i indsamlet dagrenovation. Side 6.

sammen om en kontrakt opnås en meget større volumen (flere tømninger), end hvad der ellers opleves ved individuelle kontrakter.

Volumen har den fordel, at det er muligt at allokere en række medarbejdere til udelukkende at arbejde med IPT, hvilket giver en fleksibilitet i arbejdet med at indsamle borgernes sorterede affald. Derudover giver volumen mulighed for at få udviklet en mere specialiseret viden i forhold til mandskab og materiel.

Som andre fordele peger M. Larsen på ressourceudnyttelsen, når det gælder medarbejdere og materiel (bilerne). Som det ser ud i dag er skraldebilerne teknisk set tilpasset den enkelte opgave, og en stor kontrakt som IPT giver mulighed for, at ressourcerne kan udnyttes væsentligt bedre, således at bilerne ikke flyttes til andre opgaver og dermed udnyttes på fuldtid i den enkelte kommune.

Gevinsterne ved kontrakten kommer sig også til udtryk ved, at IPT har gjort det muligt at køre i toholdsskift, så bilerne kører flere timer på vejen, så de ikke holder stille i garagen. På den måde bliver både mandskabet og bilerne benyttet mere effektivt end ved traditionelle kontrakter.

Optimeringspotentialer fremadrettet

Som det første optimeringspotentiale peger M. Larsen på ensartetheden og en større enighed om serviceniveau, materiel og indsamlingsfrekvens. Desto mere ensartet kommunerne er, desto færre fejl og bedre synergi og stordrift kan renovatøren levere.

En udfordring i den nuværende kontrakt er de mindre forskelle, der stadig er blandt kommunerne. Forskelligheden opstår, når kommunerne skiller sig ud fra standardydelsen i IPT, hvilket både kan være med hensyn til frivillighed for borgerne i valg af materiel, tømmeffrekvens og beholdertype og størrelse samt variationen af fraktioner fx, når det gælder storskrald. Hertil skal det nævnes, at Ishøj Kommune står tilbage som en af spydspidserne i kommunegruppen, da de har holdt sig til en strømlinet ydelse til borgerne, som giver stordriftsfordelene tilbage til kommunerne.

Gevinsten ved at køre på tværs af kommunegrænser

Baggrunden for at gå sammen i IPT var forventningen om at opnå stordrift, synergi og ikke mindst ensartethed på tværs af kommunegrænser. Nedenfor gennemgår vi de forskellige forventninger til IPT-kontrakten, der lå til grund for at søsætte IPT-samarbejdet, og ser på de muligheder, der er fremadrettet.

Synergi

Synergien er især opnået gennem en ensretning af affaldsfraktioner (rest, mad, papir, plast, metal, glas og farligt affald), indsamlingsfrekvensen, tidsrummet for hvornår renovatøren må indsamle affaldet og kravene til adgangsveje. Alt det har gjort det enklere at udbyde en samlet opgave, samle administrationen samt ikke mindst at have en fælles fortælling, visuelt udtryk og ét fælles slogan "Fælles om genbrug".

Ensartethed

IPT har gjort det muligt, at flere kommuner har de samme affaldsfraktioner, type af beholdere og indsamlingsfrekvenser på tværs af kommunegrænser. Det ville ikke have været muligt uden at de fem kommuner gik sammen i IPT. Den ensartethed, som er opnået er en styrke for de fem kommuner og for Ishøj Kommune, da den skaber de ovenstående stordriftsfordele og synergi på tværs af

kommunegrænser. Der vil kunne opnås endnu flere gevinster, hvis alle fem kommuner gør endnu mere for at ensrette deres ordninger – fx om storskrald og haveaffald.

Fokus fremadrettet for IPT

EU har i øjeblikket fokus på indsamlingsmetoder af affald og arbejder på at ensrette disse. Netop ensretning og harmonisering er også, hvad der skal arbejdes med nu og i fremtidens IPT. Så selvom IPT-ordningen er på forkant med kommende EU tanker og ideer, så præsenteres nedenfor nogle af de tiltag, som der allerede arbejdes på at implementere i ordningen.

På den korte bane vil Vestforbrænding arbejde med at øge driftssikkerheden endnu mere, optimere ordningerne og ensrette der, hvor det er muligt. Det betyder bl.a., at tidligere affaldsordninger skal udfases helt, da de giver ekstra driftsomkostninger.

På den længere bane bliver der allerede nu arbejdet med, at indsamle erfaringerne fra første kontraktperiode med IPT – både de gode og mindre gode – så de kan bruges af kommunerne i den kommende kontraktperiode, når det er tid til et nyt udbud.

Der vil i samarbejde med de enkelte kommuner blive set på mulighederne for at gå fra ugetømning til 14. dages tømning af rest- og madaffald, da det vil give en stor besparelse. Der vil blive set på muligheden for endnu mere harmonisering, ensretning, opdeling af udbud samt indførelsen af nye kommuner i IPT. Og så vil renovatørens erfaringer med kontrakten også indgå i arbejdet, så det kommende udbud kan skabe endnu mere gevinst for både driftssikkerheden af ordningen, borgernes service og kommunens økonomi.

Vestforbrænding ser en mulighed for yderligere stordriftsfordele for alle fem kommuner i IPT, hvis der arbejdes videre på at ensrette ordningerne for storskrald og haveaffald, da de ordninger på nuværende tidspunkt kører med forskellige tømme frekvenser og med forskelligt serviceniveau i form af bestillingsordning eller tilmeldeordning.

I storskrald ses mulighed for at flere af de genanvendelige ressourcer bliver udsorteret og sendt tilbage i ressourcekredsløbet ved hjælp af robotteknologi. Vestforbrænding vurderer, at der ligger et potentiale i at lade robotter sortere affaldet bedre, og samtidig sikre en økonomisk fornuftig håndtering af ressourcerne i en betydelig affaldsmængde.